

jakož i vzájemná pohledávka žalovaného 2.100 Kč, že však není po právu další žalobcova pohledávka 120.000 Kč, a důsledkem toho žalobu zamítl. Odvolací soud k odvolání žalobce napadený rozsudek potvrdil.

Nejvyšší soud vyhověl dovolání žalobce potud, že vyloučil z rozsudečného výroku soudu první stolice odstavec: »další pohledávka žalobcova proti žalovanému 120.000 Kč není po právu« a to z těchto

důvodů:

Nesprávné právní posouzení věci shledává dovolatel v tom, že oba nižší soudy dospěly k úsudku, že se jeho pohledávka 120.000 Kč k započtení na vzájemnou pohledávku žalovaného nehodí, poněvadž jest naprosto neurčitá. To však nižší soudy nevyslovily, nýbrž, posoudivše tuto pohledávku jako započtením namítanou proti vzájemné pohledávce žalovaného 2.100 Kč, rozhodly, že pohledávka 120.000 Kč není po právu. Co do uplatňování této pohledávky žalobcem nutno zdůrazniti, že nešlo tu o obranu započtení, kterou zákon přiznává v §§ 188, 391, třetí odstavec a § 411 c. ř. s. jen žalovanému, nýbrž o rozšíření žaloby o další žalobcovu pohledávku. Jelikož žalovaný bez námítky o rozšířené žalobě jednal (§ 235 druhý odstavec c. ř. s.) a příslušnost procesního soudu tímto rozšířením žaloby nebyla vyloučena (§ 104 j. n.), nutno i v tomto směru v mezích dovolacích návrhů rozhodnutí odvolacího soudu věcně přezkoumati (§ 504 c. ř. s.). Soud první stolice měl o pohledávce 120.000 Kč rozhodnouti jen v důvodech a nikoliv ve výroku rozsudečném, ježto žalobce neučinil návrh podle § 236 c. ř. s. a předpis § 411 c. ř. s. nelze rozšířiti na pohledávku uplatněnou žalobcem jen námítkou proti pohledávce žalovaného, kterou tento uplatňuje námítkou započtení na zažalovanou pohledávku. Bylo proto vyloučiti z výroku rozsudkového první stolice odstavec 3 týkající se pohledávky 120.000 Kč.

Čís. 8444.

Měnová doložka, podle níž nemá věřiteli při odkladu placení vzejíti škoda ze zákonné úpravy měny.

(Rozh. ze dne 8. listopadu 1928, Rv I 2051/27.)

Kupní smlouvou ze dne 18. února 1919 prodal žalobce žalovanému dům za 120.000 Kč. Zbytek kupní ceny 50.000 Kč měl býti na domě po dvě léta zástavně zajištěn. Po uplynutí dvou let příslušelo oběma stranám půlroční právo výpovědi ohledně tohoto zbytku kupní ceny. Kdyby se v mezidobí následkem zákonné úpravy valuty vnitřní cena valuty nynější změnila, bylo prodávateli při splatnosti svým časem dlužný peníz vyplatiti v ten způsob, že z úpravy valuty nesměl utrpěti škodu tak, že by částka, kterou mu bylo svým časem splatiti, odpovídala dnešní

ceně zbývající pohledávky na kupní ceně (§ 988 obč. zák.). Dopisem ze dne 15. května 1925 vypověděl žalobce žalovanému zbytek kupní ceny 50.000 Kč pololetně se sdělením, že žalovaný musí platiti dne 15. listopadu 1925 s tím, že se výpověď dává s výhradou měnové doložky, uvedené ve smlouvě. Žalovaný nabídl žalobci zaplacení 50.000 Kč, jež však žalobce nepřijal a domáhal se na žalovaném zaplacení 250.000 Kč vzhledem k poklesu měny v mezidobí. **Procesní soud** prvního stolu přisoudil žalobci 50.000 Kč, ohledně 200.000 Kč žalobu zamítl.

Důvody: Před uzavřením smlouvy ze dne 18. února 1919 projevil žalobce obavy, pokud se týče kladl důraz na to, že pokud jde o zbytek kupní ceny 50.000 Kč, musí pro případ budoucí měny míti jistotu, což svědek si vykládal v ten smysl, že právě tehdy byly různé pověsti o nastávající změně valuty a v tomto směru tedy panovala určitá nejistota. A právě z ohledu na tyto okolnosti bylo opatření pojato do smlouvy v ten způsob, jak to též odpovídalo projevené vůli stran, že žalobce následkem do budoucna odložené splatnosti zbytku kupní ceny a v důsledku předvídané změny valuty musí bezpodmínečně obdržeti tolik, pokud se týče onu hodnotu, již měla koruna vnitřně v den uzavření smlouvy. I z této svědecké výpovědi jde jasně na jevo, že měnové opatření bylo učiněno jen pro případ změny měny za tím účelem, by žalobce následkem odložení splatnosti zbytku kupní ceny nepřišel ke škodě. Výpověď svědka H-a zní jasně a určitě. S tímto zjištěním nelze srovnati žalobcovu tvrzení, že řečené ustanovení mělo platiti nejen pro případ zákonné úpravy měny, nýbrž zcela všeobecně i tehdy, kdyby měnová jednotka, v níž kupní cena ve smlouvě byla vyjádřena, událostmi neb okolnostmi vůbec měla ztratiti na vnitřní hodnotě. Bylo-li to skutečně v úmyslu stran, byl by to právní zástupce, jenž sepsal smlouvu, způsobem určitým a jasným vyjádřil. Ale takto použil ve smlouvě výslovně obratu »následkem zákonné úpravy měny« a »úprava valuty« nezmiňuje se nijak o eventuálně budoucích kolísavých kursech, v nichž vnitřní cena měny dochází výrazu, aniž o poklesu kupní síly, rovněž to měříče hodnoty měnné jednotky. Poukazuje-li žalobce k důkazu opaku tohoto výkladu k tomu, že svědek udal, že žalobce musí **bezpodmínečně** na hodnotě obdržeti tolik, kolik odpovídá vnitřní hodnotě koruny v den uzavření smlouvy, a že z toho plyne, že žalobce v každém případě, tedy nejen v případě zákonné úpravy, obdržeti musí tuto plnou vnitřní hodnotu koruny v den uzavření smlouvy, přehlíží, že svědek přímo před tímto slovem »bezpodmínečně« praví: »žalobce musí v důsledku do budoucna posunuté splatnosti a předvídané změny valuty bezpodmínečně tolik dostati«. Posléze uvedené jest tedy učiněno závislým na splnění těchto předpokladů. I citace § 988 obč. zák. v závěru odst. II. kupní smlouvy k tomu poukazuje, že opatření musí i tehdy platiti, kdyby snad § 988 obč. zák. měl býti v budoucnu zákonem pozměněn nebo zrušen. Názor tu zastávaný může se dovolávati i toho, že tehdy, při uzavření smlouvy 18. února 1919, panovala snad určitá nejistota, zda

bude podržena tehdejší koruna či zaveden jiný měnný systém, franky, sokoly, a že tehdy na možnost inflace a tím přivoděného krajního zmenšení kupní síly, jak později povstaly skutečně u jiných měn, na př. v Německu a v Rakouské republice, téměř nikdo nepomyslel. Jest se tedy obíratí otázkou, zda byla od 18. února 1919 dne uzavření smlouvy, následkem zákonité úpravy měny pozměněna vnitřní hodnota tehdejší valuty. Otázku tuto dlužno zodpověděti záporně. Kupní cena koruny od těch dob snad poklesla a i žalobcem uplatněný poměr koruny k dolaru bude snad přibližně správným. To však nenastalo zákonitou úpravou valuty, nýbrž jest vysvětliti tento zjev jinými příčinami, stavem platební a obchodní bilance, politickými vlivy a t. d. Ano jest třeba jíti i dále a tvrditi, že vlastně k zákonité úpravě do té doby platné měny ve smyslu změny valuty po dnes nedošlo. Neboť zákonem ze dne 28. října 1918, čís. 11 sb. z. a n. čl. 11 nařízeno: »Veškeré dosavadní zemské a říšské zákony a nařízení zůstávají zatím v platnosti.« Další nařízení ze dne 6. února 1919, čís. 57 sb. z. a n. předpisuje: »Soukromé peněžní pohledávky, které vzešly z prodejů cenných papírů mimo Čsl. republiku provedených, nesmějí, pokud pohledávky jsou splatné v korunách, býti přenášeny na území Čsl. republiky. Je to jedno z prvních preventivních opatření tehdejšího finančního ministra proti znehodnocení tuzemské koruny. Jako další podobná ustanovení přicházejí v tomto směru v úvahu zákony ze dne 25. února 1919, čís. 84 sb. z. a n. o okolkování bankovek a o soupisu majetku, jakož na podkladě tohoto zákona vydaná další nařízení ministerstva financí ze dne 25. února 1919, čís. 85 a 86 sb. z. a n. Podle § 1 zákona ze dne 25. února 1919, čís. 84 sb. z. a n. bylo nařízeno okolkování bankovek. Podle § 2 zákona mají po provedeném okolkování toliko bankovky kolkem Čsl. republiky opatřené nucený oběh, kdežto podle § 8 nař. čís. 86 na rok 1919 neokolkované bankovky ode dne 10. března 1919 přestaly býti zákonným platidlem a veškeré v Čsl. republice před (podle § 3 cit. nař. v čase od 3. až včetně do 9. března 1919) provedeným okolkováním bankovek povstale a tamže v korunové měně splatné závazky jest platiti v bankovkách okolkovaných bez srážky kolkovného. Tyto okolkované bankovky byly podle pozdějších nařízení staženy a nahrazeny jinými státem vydanými a dodnes ještě z části v oběhu jsoucími papírovými penězi. Těmito opatřeními změna valuty ve výše řečeném smyslu nenastala, jakž vyplývá z obsahu jejich. I pozdější zákon ze dne 10. dubna 1919, čís. 187 sb. z. a n. již podle svého nadpisu upravuje jen oběh a správu platidel v čsl. státě a ustanovuje v § 5, že mincovní jednotkou pro území čsl. státu se označuje čsl. koruna, zkráceně »Kč«. — Vnitřní hodnota dosavadní koruny se tímto zákonným ustanovením a výše řečenými ustanoveními nezměnila. Tato ustanovení nemají za účel změnu valuty, nýbrž jedině, by dosavadní platidla na území čsl. státu byla odloučena od platidel států následnických, od těchto byla učiněna nezávislými a tím zabráněno dalšímu poklesu kupní ceny tuzemských platidel. Nejsou tedy splněny předpoklady kupní smlouvy co do zhodnocení zbytku kupní ceny. Žalobce může proto žádati jen zaplacení zbytku kupní ceny

50.000 Kč, poněvadž výpověď byla dána řádným způsobem. O d v o l a c í s o u d napadený rozsudek potvrdil, poukávav po právní stránce v podstatě k důvodům rozsudku prvního soudu.

N e j v y š š í s o u d nevyhověl dovolání.

D ů v o d y:

V podstatě jsou věnovány vývody dovolatele, týkající se dovolacího důvodu nesprávného posouzení věci po stránce právní (čís. 4 § 503 c. ř. s.), snaze, vyvrátiti výklad doložky o zhodnocení kupního nedoplatku. V tomto ohledu jest podotknouti toto: Není třeba zabývati se vývody, jimiž se dovolatel snaží doličiti, co strany asi spolu jednaly a co asi pronesly, než smlouvu sjednaly. Pouhé dohady nenahradí důkazy. Rozhodnou jest jen otázka, co strany zřejmým způsobem jako úmysl ve smlouvě projevily. Není to omezením, je to spíše zajištěním vůle stran, že se následky právního jednání nenavazují přímo na vůli, nýbrž na prohlášení a nutno v obchodním styku bráti ohled na toho, kdo spoléhal na to, co bylo prohlášeno. Žalobce ve sporu ani netvrdil, že nemohl pokládati za vážné, co ve smlouvě strany projevily, a nelze tedy důvodně namítati, že šlo o jednání na oko, an dovolatel v dovolacím spise sám doznává, že Dr. H. sepsal smlouvu tak, jak to odpovídalo vůli stran. Jednání na oko předpokládá, že strany souhlasně projevují něco, k čemu se jejich úmysl vlastně nenese. Jest sice přisvědčiti dovolateli, že se stranám jednalo zřejmě o to, by při koupi, pokud se týče při prodeji domů žalobce byl chráněn před škodou a žalovaný si nezjednal neoprávněný zisk. Leč dovolatel přezírá, že strany ve smlouvě zřetelně označily, jakou újmu, pokud se týče jaký neoprávněný zisk měly na mysli, újmu, pokud se týče zisk následkem zákonné úpravy valuty. Tento projev vůle je tak jasný, že ho nelze rozšiřovati na příhody jiné, nanejvýš na snížení kupní síly peněz následkem obchodních, vnitropolitických, zahraničních, sociálně politických a j. poměrů. Dovolatelovo tvrzení, že byla stranám příčina znehodnocení valuty úplně lhostejna, odporuje tomu, co v dotyčné doložce smlouvy bylo výslovně stanoveno a týká se výhradně z á k o n n é ú p r a v y v a l u t y. Pakliže strany, jak se dovolatel snaží doličiti, před uzavřením smlouvy skutečně jednaly i o případnou inflaci, dokazuje skutečnost, že přes to tento případ znehodnocení peněz do smlouvy nepojaly, nýbrž jen snížení vnitřní ceny dočasné valuty následkem zákonné úpravy valuty, že bylo znehodnocení kupní ceny omezeno na tento případ. Avšak jest na snadě, že, jak nižší soudy správně předpokládají, strany v době uzavírání smlouvy sice pomýšlely na zákonnou úpravu valuty, že však nepomýšlely na případnou inflaci anebo snížení kupní síly peněz následkem politických a hospodářských poměrů. Nelzeť přezíráti, že, jak jest všeobecně známo a nižší soudy správně uvádějí, v době uzavírání smlouvy byla naprostá nejistota o budoucí měně čsl. státu a že kolovaly různé pověsti o nastávající změně měny tak, že lze snadno vysvětliti, že strany jen právě tuto úpravu měny měly na zřeteli a nepomýšlely na nic jiného.

Tomu-li tak, nemohlo býti úmyslem stran, stanovit jako důvod zhodnocení kupní ceny i snížení kupní síly peněz z důvodů jiných. Vzhledem ku přesnému a jasnému doslovu smluvní doložky nemůže se setkat s úspěchem ani dovolatelova snaha, těžiti z výpovědi svědka H-a, podle které měl žalobce dostati »b e z p o d m í n e č n ě« následkem »oddálení splatnosti kupního nedoplatku a následkem očekávané změny měny« tolik, by hodnota odpovídala ceně koruny v den uzavření smlouvy. Souvislost obou skutečností, oddálení splatnosti nedoplatku kupní ceny a očekávaná úprava měny vysvítá jasně z toho, že byly spojeny slovem »a« a výraz »bezpodmínečně« neznamená než, že v případě zákonné úpravy má žalovaný bezpodmínečně zlepšiti kupní cenu, jak bylo ujednáno. Neprávem dovolává se žalobce rozhodnutí tohoto nejvyššího soudu ze dne 1. prosince 1925, Rv I 1928/25 (uveřejněno pod čís. 5508 sb. n. s.), neboť tam šlo o jinou skutkovou podstatu, jmenovitě o odlišné smluvní dojednání. Námitka, že snížení papírové měny zákonnou úpravou jest národohospodářsky nemyslitelné a podle povahy nemožné, pozbývá významu tím, že ve smluvní doložce není o takové úpravě řeči. Neudržitelným jest i výklad dovolatele, že lze pokládati za zákonnou úpravu valuty veškerá napotomní finančně politická opatření před dobou měnové rozluky, na příklad pokračování v emisní činnosti rakousko-uherské banky a pozdější opatření státní, nastalé rozdělení dřívější veliké hospodářské oblasti rakousko-uherské, výměnu nesprávně okolkovaných bankovek, vydávání poukázek a pokladničních listů, uzavírání bankovních dluhů na krátký čas, vydávání pokladních úpisů, výši státního rozpočtu a j. Neboť, i když vnitropolitická opatření, jmenovitě v oboru finančního hospodářství mohou a mohly míti značný vliv na utváření se ceny peněz, nelze je přece považovati za »zákonnou úpravu valuty«. Jest proto souhlasiti s nižšími soudy ve výkladu doložky o znehodnocení kupního nedoplatku. Že dnešní znehodnocení peněz netkví v zákonné úpravě valuty, případně již zdůraznily a odůvodnily nižší soudy a jde tu spíše o pouhou náhodu, jež postihuje toho, v jehož jmění neb v osobě se přihodí (§ 1311 obč. zák.), v souzeném případě žalobce, jehož pohledávka doznala znehodnocení.

Čís. 8445.

Nabídl-li zavázaný z předkupního práva oprávněnému věc za cenu, za niž ji pak prodal jinému, a oprávněný odmítl nabídku, zaniklo předkupní právo bez ohledu na to, kolik pak kupitel za věc skutečně zaplatil.

(Rozh. ze dne 8. listopadu 1928, Rv I 454/28.)

Žalobce domáhal se na žalované náhrady škody z nedodržení úmluvy o předkupním právu ohledně dříví. Procesní soud prvního stupně uznal podle žaloby, odvolací soud žalobu zamítl. Důvody: Není správným právní názor prvního soudu, že žalovaná jest povinna k náhradě škody ve smyslu žalobního nároku. Z ustanovení §§ 1072, 1075 obč. zák. plyne toto: Nejblížeším účinem předkupního